

Raadsbrief

Datum 30 maart 2026

Onderwerp Effecten nieuw ACM prioriteringskader – netcongestie
Versienummer 1

Portefeuillehouder Arjan Spaans

Samenvatting

Netcongestie is het gevolg van het feit dat de elektriciteitsnetten onvoldoende zijn toegerust op de veranderende elektriciteitsbehoefte. Het heeft tot gevolg dat op sommige momenten zoveel elektriciteit wordt afgenomen, dat het elektriciteitsnet overbelast dreigt te raken met mogelijke storingen (uitval) tot gevolg. Dat betekent dat er beperkingen gelden voor de afname van elektriciteit en aanvragen op een wachtlijst komen. Het geldende prioriteringskader (Codebesluit prioriteringsruimte transportverzoeken 2025) van de Autoriteit Consument & Markt (ACM) is per 1 januari 2026 herzien. Het prioriteringskader geeft de spelregels aan hoe de resterende ruimte op het elektriciteitsnet moet worden verdeeld door de netbeheerders en welke energie-aanvragers in aanmerking komen voor elektriciteitsaansluiting.

De datum van 1 juli 2026 wordt in het nieuwe prioriteringskader als cruciaal beschouwd. Vanaf deze datum komen óók aanvragen van kleinverbruikers (tot 3x80A) op een wachtlijst. Tot nu toe konden kleinverbruiksaansluitingen voor MKB, woningbouw, laadpalen, verduurzaming etc. afgegeven worden vanuit een bepaalde 'winkelvoorraad', die door netbeheerders speciaal gereserveerd was voor deze functies. Deze spelregels gaan veranderen per 1 juli 2026. Iedereen die een aanvraag wil doen, groot- en kleinverbruikers – komen op dezelfde wachtlijst totdat er weer netcapaciteit beschikbaar komt. Om die reden is het prioriteitskader aangepast; alle soorten aanvragen vallen hier nu onder.

Naast dat deze wijziging effect heeft op inwoners en bedrijven, is ook de impact op de ontwikkelopgaven van de gemeente Zwolle groot. Binnen gebiedsontwikkelingen, projectontwikkeling en bouwplannen worden veel nieuwe functies gerealiseerd die een kleinverbruikersaansluiting nodig hebben.

Door het nieuwe ACM-prioriteringskader de kans reëel dat er op 1 januari 2027 geen elektriciteitsaanvragen meer gedaan kunnen worden voor projecten en ontwikkelingen in Zwolle. Op dat moment wordt namelijk alle restcapaciteit verdeeld over de aanvragen die op de wachtlijst staan. Om ervoor te zorgen dat de projecten met belangrijke maatschappelijke functies nog elektriciteit kunnen aanvragen en op de wachtlijst komen, moeten we voor 1 juli inventariseren welke dat zijn en de benodigde transportcapaciteit en prioriteringsstatus aanvragen. Dit vraagt om regievoering binnen de gemeentelijk organisatie op de aanvragen.

Waarschijnlijk wordt per 1 oktober 2026 duidelijk in welke mate er netcapaciteit beschikbaar komt bij de netbeheerder.

Bijlagen

Bijlage 1 – Netcongestie in Zwolle, gevolgen ACM-prioriteitskader

Datum 30 maart 2026

Openbaarheid

Openbaar

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

Het feit dat het geldende prioriteringskader van de ACM per 1 januari 2026 herzien is. De effecten die dit op de kortere en langere termijn heeft voor inwoners, bedrijven en de ontwikkelopgaven binnen de gemeente Zwolle. En de door het college gewenste rol van uw raad.

Inleiding

De afgelopen jaren is uw Raad via raadsbrieven op de hoogte gesteld over de druk op ons elektriciteitsnet en de ontwikkelingen in Zwolle. Ook in Zwolle is sprake van netcongestie op zowel de invoeding (energie-opwek) als de afname van elektriciteit. Naar verwachting is rondom 2035 het elektriciteitsnetwerk dusdanig verzwaard, dat de netcongestie is opgelost. Tot die tijd moet de beschikbare capaciteit op het net, optimaal verdeeld worden. Deze prioritering vindt plaats met behulp van het prioriteringskader (Codebesluit prioriteringsruimte transportverzoeken 2025) van de Autoriteit Consument & Markt (ACM). Het prioriteringskader geeft de spelregels aan hoe de resterende ruimte op het elektriciteitsnet moet worden verdeeld door de netbeheerders en welke energie-aanvragers in aanmerking komen voor elektriciteitsaansluiting.

Zo staan er al jaren aanvragen van bedrijven voor een grootverbruikersaansluiting, op de wachtlijst. Tot nu toe konden kleinverbruikersaansluitingen voor woningbouw, laadpalen, verduurzaming etc. afgegeven worden vanuit een bepaalde 'winkelvoorraad', die door netbeheerders speciaal gereserveerd was voor deze functies. Deze spelregels gaan veranderen per 1 juli 2026. Iedereen die een aanvraag wil doen, groot- en kleinverbruikers – komen op dezelfde wachtlijst totdat er weer netcapaciteit beschikbaar komt. Om die reden is het prioriteitskader aangepast; alle soorten aanvragen vallen hier nu onder.

Het maatschappelijk prioriteringskader (ACM prioriteringskader) is daarmee de beleidsmatige manier om met de schaarste aan netcapaciteit om te gaan, door projecten te rangschikken naar maatschappelijk belang. Daarbij krijgen aanvragen voor maatschappelijke functies prioriteit boven aanvragen voor andere functies.

In het nieuwe kader zijn drie categorieën elektriciteitsvragers opgenomen die prioriteit krijgen op de wachtlijst en dus boven alle andere aanvragers staan:

- **Categorie 1:** Projecten die direct ruimte maken op het elektriciteitsnetwerk, zoals energieopslag via batterijsystemen, krijgen de hoogste prioriteit omdat hierdoor kunnen meer partijen gebruik maken van het elektriciteitsnet.
- **Categorie 2:** Projecten die essentieel zijn voor de nationale veiligheid zoals veiligheidsdiensten, gezondheidszorg, spoorwegen, luchtverkeer, waterwegen, waterbeheer noodhulpdiensten, defensie en de politie.
- **Categorie 3:** Projecten die worden gezien als basisbehoeften. Woningbouw, onderwijs, openbaar vervoer, afvalstoffenbeheer, warmtevoorziening en woonbehoefte.

Datum 30 maart 2026

De netbeheerders, G4, G40 en het ministerie van KGG en VRO werken momenteel uit hoe het ACM-prioriteringskader wordt geïmplementeerd. Daarbij is in bepaalde mate nog onduidelijk hoe de besluiten worden genomen, welke informatie gemeenten moeten aanleveren en hoe de regionale afstemming juridisch en procesmatig wordt vormgegeven.

Het prioriteringskader heeft impact namelijk:

- o 'Het wegvallen van de reservering voor kleinverbruikers, dit gaat grote maatschappelijke impact hebben, voorzien gemeenten en ontwikkelende partijen:
- o Woningbouwprojecten van gemeenten vertragen of gaan helemaal niet door, omdat zij niet langer automatisch transportcapaciteit krijgen en ook op de wachtlijst van de netbeheerder komen.
- o Verduurzamingsplannen, zoals publieke laadvoorzieningen en warmteprogramma's van gemeenten, dreigen grote achterstanden op te lopen.
Ook voor andere kleinverbruikers kunnen de gevolgen groot zijn, zoals mkb-bedrijven en exploitanten van laadpalen. Zij belanden achter in de wachtrij, na de door gemeenten geprioriteerde projecten in categorie 3. Ze komen voorlopig niet in aanmerking voor transportcapaciteit en hebben geen gelijke toegang tot oplossingen zoals congestieverzachtters of alternatieve transportrechten.' (bron VNG)

Kader

Algemene informatie is in te zien via onderstaande link op landelijke websites:

- <https://www.enexis.nl/zakelijk/netcapaciteit/transportcapaciteit/maatschappelijk-prioriteren>
- <https://vng.nl/artikelen/prioriteringskader-acm-voor-netcapaciteit#vragen>
- <https://vng.nl/artikelen/eerder-aanvragen-in-het-bouwproces>
- <https://www.regionale-energiestrategie.nl/energiesysteem/slimme+oplossingen+voor+netcongestie/maatschappelijk+prioriteren/default.aspx>

Kernboodschap

Het geldende prioriteringskader van de ACM is per 1 januari 2026 herzien. Voor kleinverbruiksaansluitingen voor MKB, woningbouw, laadpalen, verduurzaming etc. is geen aparte capaciteit meer gereserveerd. Kleinverbruikers worden dus toegevoegd aan de al bestaande wachtlijst van grootverbruikers (en de hiervoor gereserveerde capaciteit wordt beschikbaar gesteld aan deze wachtlijst). Netbeheerders gebruiken het prioriteringskader bij het bepalen welke energie-aanvragers in aanmerking komen voor elektriciteitsaansluiting.

Voor projecten die vallen onder categorie 3 wordt er een de mogelijkheid geboden om 'vervoegd aan te vragen'. Als gemeente voeren we regie op veel ontwikkelingsprocessen die uiteindelijk uitmonden in aanvragen voor een kleinverbruiksaansluiting. Dat kan op basis van een huisnummerbesluit maar ook andere bewijslast is mogelijk. Voor 1 juli 2026 moeten we geïnventariseerd hebben welke opwikkelopgaven en projecten dit zijn, welke rangorde wordt toegepast en welke benodigde transportcapaciteit en prioriteringsstatus wordt aangevraagd. Van uw Raad wordt op 26 mei 2026 een afweging gevraagd op het bepalen van de contouren van de prioritering binnen categorie 3. Het college stelt binnen deze contouren, de uiteindelijke rangorde vast die zij aanbiedt aan de netbeheerder.

Eind 2026 geeft de netbeheerder uitsluitsel over de beschikbare capaciteit binnen categorie 3 en wordt duidelijk voor welke ontwikkelopgaven en projecten elektriciteit beschikbaar is. We achten, op basis

Datum 30 maart 2026

van de aangereikte informatie, de kans reëel, dat er vanaf 1 januari 2027 meerjarig geen aanvullende capaciteit meer beschikbaar is op het net.

Toelichting

Hoeveel capaciteit is beschikbaar?

In theorie is de totaal beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnetwerk niet veranderd door een stelselwijziging. De praktijk is anders, de restcapaciteit wordt inzichtelijk op het niveau van Hoogspanning/Middenspanning (HS/MS) stations en dat kan fors verschillen. Bovendien loopt de elektrificatie in hoog tempo door. Zowel aan de opwekkant (windturbines, zonnepanelen) als aan de vraagkant (warmtepompen, elektrificatie mobiliteit, etc.). Of en hoeveel restcapaciteit per HS/MS station beschikbaar is, is nog niet bekend. Omdat er in Zwolle drie HS/MS stations zijn met een eigen regionaal verzorgingsgebied (inclusief Zwolse gebieden), ontstaat er binnen drie gebieden restcapaciteit. En die delen we met ontwikkelingen in buurgemeenten. Daar komt bij dat het onbekend is hoeveel netcapaciteit door aanvragers in categorie 1 en met name 2 wordt aangevraagd. Dit zijn organisaties en functies (Isala, gezondheidszorg, Waterschap, Vitens, veiligheidsdiensten, Prorail, etc.) met soms stevige behoeftes aan extra elektriciteit. Samengevat: we weten niet hoeveel restcapaciteit gereserveerd is voor ontwikkelingen waarvoor nog geen vergunning of huisnummerbesluit beschikbaar is. (NB Ter voorkoming van verwarring: er is géén 'stadsbudget netcapaciteit'.)

Wat betekent dit voor inwoners?

Voor het gebruik van een particuliere laadpaal, elektrische kookvoorziening of een warmtepomp kan het nodig zijn dat een huishouden een zwaardere elektriciteitsaansluiting nodig heeft. Vanaf 1 juli 2026 worden dergelijke particuliere aanvragen van een verzwaring van een 1-fase naar een 3-fasen aansluiting, niet meer automatisch toegekend. Deze aanvragen komen op de wachtlijst (binnen categorie 3) en worden alleen ingewilligd als er voldoende capaciteit is. Hoelang dat duurt, hangt af van de beschikbare netcapaciteit op dat moment. Na 1 juli 2026 is er dus geen automatische toekenning kleinverbruikaansluiting, voor huishoudens.

Wat betekent dit voor mkb-bedrijven met een kleinverbruikaansluiting?

Vanaf 1 juli 2026 worden aanvragen van kleinverbruikers, waaronder mkb-bedrijven, samen met die van grote bedrijven op een wachtlijst geplaatst. Voor mkb-bedrijven geldt dat zij geen maatschappelijke prioriteit krijgen. Dit geldt ook voor aanvragen voor publieke laadpalen. Uitzonderingen zijn bedrijven die onlosmakelijk met de maatschappelijke functie wonen zijn verbonden zoals een supermarkt of kleine buurtwinkel en in de plint van de nieuwbouw komt. Na 1 juli 2026 vervalt automatische toekenning kleinverbruikaansluiting voor MKB-bedrijven en publieke laadpalen.

Wat kunnen inwoners en MKB-bedrijven doen tegen de piek in het stroomgebruik?

De piekuren zijn de momenten waarop huishoudens en bedrijven veel energie verbruiken. Dit is vooral tussen 7:00 en 9:00 uur 's ochtends en 16:00 en 21:00 uur 's avonds. Tijdens de piekuren neemt de druk op het elektriciteitsnet toe. Ook kleinverbruikers wordt gevraagd om zo min mogelijk elektronische apparaten tijdens deze uren te gebruiken.

Betekenis voor grootverbruikers zonder prioriteit

Datum 30 maart 2026

Grootverbruikers aanvragen zonder prioriteit blijven op de wachtlijst staan. Voor deze aanvragen verandert er dus niks. Netbeheerders bieden contractmogelijkheden die verlichtend kunnen zijn (groepscontracten en contracten waarmee alleen in daluren elektriciteit beschikbaar is)

Betekenis voor Omgevingsvergunninghouders

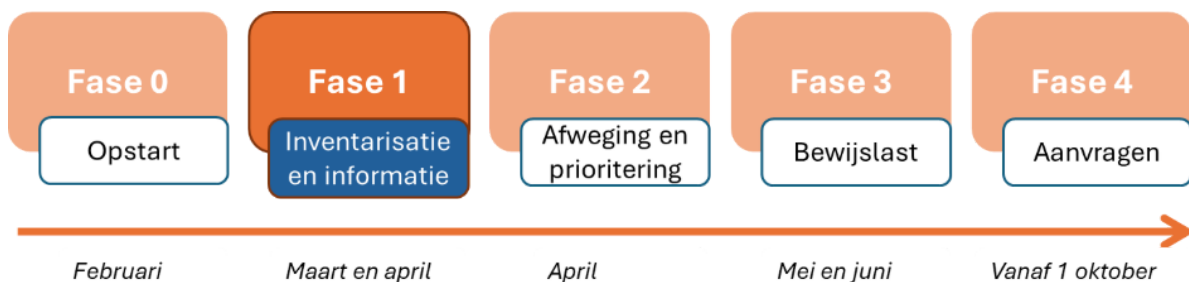
Voor inwoners, bedrijven, woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars, andere partijen, die reeds een in bezit van een omgevingsvergunning met een huisnummerbesluit, geldt dat ze voor 1 juli 2026 capaciteit aanvragen en komen daarmee op de wachtlijst te staan. We zullen deze doelgroep en partijen schriftelijk benaderen en hun hierop attenderen.

Wat betekent dit voor de ontwikkelopgaven van de gemeente Zwolle?

Voor maatschappelijke functies in categorie 1 en 2 kan de gemeente een aanvraag indienen en deze wordt toegevoegd aan de wachtlijst om in aanmerking te komen voor een aansluiting. Er wordt geen garantie gegeven dat die snel beschikbaar komt, maar uiteraard staan deze categorieën hoger genoteerd dan categorie 3. Onder categorie 2 vallen overigens ook enkel energie-intensieve sectoren (drinkwater, defensie, waterschappen, ziekenhuizen etc.)

Voor categorie 3 heeft de gemeente een speciale bevoegdheid. Gemeente is bevoegd voor het aanbrenge van een rangorde voor het 'vervroegd aanvragen' van netcapaciteit voor de functies; wonen, onderwijshuisvesting, warmtetransitie, openbaar vervoer en afvalbeheer. Dit vraagt om regievoering binnen de gemeentelijke organisatie op de aanvragen die bij de netbeheerder worden ingediend.

Om ervoor te zorgen dat de projecten nog aanspraak kunnen doen op het verkrijgen van een elektriciteitsaansluiting en om hoog op de wachtlijst te komen, moet de gemeente voor 1 juli 2026 inventariseren welke projecten, inclusief de benodigde transportcapaciteit dat zijn, en prioriteringsstatus aanvragen. In Zwolle gaan we deze rangorde vormgeven met behulp van onderstaand stappenplan.

Bijschrift Figuur 1

Fase 0 is uitgevoerd. Een ambtelijke stuurgroep is ingesteld. Inmiddels is een plan van aanpak opgesteld en in uitvoering, gericht op het vervroegd aanvragen van prioriteit voor de nog niet vergunde ruimtelijke ontwikkelingen in categorie 3.

Fase 1 betreft het inventariseren van alle ontwikkelingen van woningbouw, onderwijshuisvesting en gerelateerde ontwikkelingen. Ook gemeentelijke ontwikkelingen in categorie 2 nemen we mee, zoals afval, openbare verlichting en verkeersveiligheid.

Datum 30 maart 2026

Fase 2 betreft het aangeven welke ontwikkelingen een prioriteitsstatus krijgen en vervoegd aangevraagd moeten worden om aanspraak te kunnen maken op de nog beschikbare netcapaciteit in Zwolle. Deze aanvragen kunnen van 1 oktober tot en met 31 december 2026 ingediend worden. Netcapaciteit wordt op volgorde van binnenkomst toegewezen. De stappen zijn:

- *Vaststellen criteria en weging van de criteria. De raad zal eind april een contourenvoorstel ontvangen met de bedoeling dat deze 26 mei wordt vastgesteld;*
- *Het college past ondertussen deze afweging toe op de geïnventariseerde lijst. De volgorde in de aanvraag van de gemeentelijke projecten wordt door het college vastgesteld, medio juni;*
- *We stemmen deze afwegingen nadrukkelijk af met ontwikkelende partijen.*

Fase 3 loopt gelijktijdig met fase 2 en betreft het verzamelen van bewijslast voor het doen van een aanvraag en het verkrijgen van prioriteit. Minimale randvoorwaarde voor categorie 3 ontwikkelingen is het hebben (of snel verkrijgen) van voldoende bewijslast (denk aan omgevingsplan, afspraken met ontwikkelaars) per 1 juli 2026.

Fase 4 betreft het feitelijk aanvragen. Netbeheerders zijn nu bezig om dit proces in te richten.

Deze aanvragen kunnen van 1 oktober tot en met 31 december 2026 ingediend worden bij de netwerkbeheer. Netcapaciteit wordt op volgorde van binnenkomst toegewezen. De volgorde in de aanvraag van de gemeentelijke projecten wordt bestuurlijk vastgesteld. Het college adviseert om deze volgorde te combineren met een bredere afweging van programmeren en prioriteren.

Verwacht wordt dat een deel van de categorie 3 vragen, en dus ook ontwikkelingen zonder prioriteit, (bijv eventvoorziening) voorlopig geen netcapaciteit krijgen. We starten met de voorbereidingen om zo zorgvuldige mogelijk om te gaan met de impact op de stad en gemeente.

Maatschappelijk draagvlak & participatie

Het ACM prioriteringskader kan veel impact hebben op interne en externe partners. Het is onbekend hoeveel capaciteit er de komende jaren beschikbaar is. Naar verwachting duurt het nog tot 2035 voordat de wachlijst afgehandeld is. Daarbij hebben de categorie 3 projecten een bepaalde prioriteit bij toewijzing.

Bij het opstellen van de nieuwe werkwijze van de ACM is de mogelijkheid geboden tot het inbrengen van zienswijzen. Gemeente Zwolle heeft zienswijzen ingebracht, net als zeer veel andere belanghebbenden.

De gemeente Zwolle zeer actief betrokken bij gesprekken met de VNG, G40, Netbeheer Nederland, Energietafel West-Overijssel, Energyboard en de provincie Overijssel over dit onderwerp en de gevolgen. Daarin wordt uitvoerig gesproken over de impact, interpretatie van het prioriteringskader en de juridische uitvoerbaarheid. Ook via de lijn van Brede Bouwcoalitie (Overijssel) en Concilium/bouwberaad Zwolle wordt informatie uitgewisseld over de opgave, het toewerken naar stedelijke programmering en de inzet om gebiedsontwikkelingen netbewust te realiseren. Kennisdeling met andere gemeenten verloopt zeer actief.

In de provincie Flevoland, Utrecht en Gelderland speelt netcongestie al langer en die zijn formeel pilotprovincies. Dat betekent dat ze ook buiten de regels kunnen opereren, na goedkeuring van het Rijk. Het Rijk is vervolgens aan zet om geslaagde initiatieven om te zetten in andere, verruimde landelijke

Datum 30 maart 2026

regels. Zo wordt er gewerkt aan een provinciale omgevingsverordening met regels voor netbewust bouwen.

Communicatie

Het nieuwe ACM prioriteringskader heeft gevolgen voor veel verschillende doelgroepen in de gemeente. Door de onzekerheid en vertraging bij projecten worden onder andere ontwikkelaars, initiatiefnemers, bedrijven, bewoners en woningcorporaties geraakt. Zoveel mogelijk worden al deze doelgroepen gericht van de juiste informatie voorzien. Daarnaast is een algemeen persbericht opgesteld.

Duurzaamheid

Netcongestie ontstaat door een te snelle groei van vraag en aanbod van stroom op het elektriciteitsnet. Een groei die voorkomt uit zowel verduurzaming als de behoefte aan geopolitieke onafhankelijkheid. Netcongestie vertraagt elektrificatie en daarmee de energietransitie.

Financiën

Mochten aanvullende middelen nodig blijken dan wordt dit in Berap 2 afgewogen.

Risico's

Het nieuwe kader kent op zichzelf veel vragen die zeer waarschijnlijk zullen leiden tot aanpassingen. Daarmee is er onzekerheid. Het is wél zeker dat inwoners, bedrijven en ook de gemeente Zwolle geconfronteerd worden met een nieuwe realiteit. En het zoeken naar oplossingen om hier mee om te gaan kent onzekerheden en risico's.

Vervolg

Voor het aanbrengen van een rangorde in aanvragen voor categorie 3 zal het gemeentelijk bestuur voor 1 juli een besluit moeten nemen. De manier waarop deze rangorde (uitgangspunten) vorm krijgt wordt eind april aan de raad beschikbaar gesteld. Idealiter leidt dit tot een raadsbesluit 26 mei. Het college kan deze wijze van afwegen toepassen en over de rangorde van de geïnventariseerde projecten voor 1 juli een besluit nemen.

Ter voorbereiding van uw raadsbesluit verzoekt ons college tot een technische briefing over de gevolgen van het nieuwe maatschappelijk prioriteringskader van de ACM en de mogelijke gevolgen voor de woningbouwprojecten in Zwolle. Het college zal hiertoe een agenderingsverzoek aan u voorleggen, waarover u een besluit kunt nemen tijdens het besluitvormende raadsplein van 13 april.

Na 1 juli zullen de netbeheerders van veel gemeenten een rangorde voor categorie 3 hebben ontvangen. Het is nog onduidelijk hoe Enexis en ook TenneT om willen gaan met alle aanvragen. Echter zullen deze partijen geen keuzes maken over de maatschappelijke impact. Daarmee is de kans zeer groot dat gemeenten (en eventueel de provincie) gevraagd worden te komen tot een gezamenlijke afweging.

Omdat er een reële kans is dat niet alle voorziene projecten (woningbouw, onderwijs, bedrijven, mobiliteit etc.), op de nu bedachte wijze door kunnen gaan, betekent dit ook dat er voorbereidingen getroffen moeten worden hoe om te gaan met de impact hiervan op de stad, externe stakeholders en investeerders, buurgemeenten en onze eigen organisatie.

Datum 30 maart 2026

Op langere termijn heeft het niet hebben van een gewenste aansluiting een groot effect. Soms is het mogelijk hiermee om te gaan. Dat vraagt vaak intensieve samenwerking per gebied/locatie tussen burens, bedrijfsterreinen en allerlei partners in de stad met hetzij een capaciteitsbehoefte hetzij een mogelijkheid om hierin te voorzien. Zo biedt de nieuwe Energiewet de mogelijkheid om energie te delen en bieden netbeheerders andersoortige contracten aan.

Op langere termijn kunnen zo decentrale energiesystemen ontstaan. Netbewust bouwen biedt voor nieuwbouw kansen voor het niet nog verder belasten van het netwerk, waarover met ontwikkelaars het gesprek is opgestart.

Openbaarheid

Deze raadsbrief en alle bijlagen zijn openbaar.

Burgemeester en wethouders van Zwolle,

burgemeester, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer